

13. Лукашева Е. А. Принципы социалистического права / Е. А. Лукашева // Советское государство и право. – 1970. – № 6. – С. 21–29.
14. Малько А. В. Теория государства и права / А. В. Малько – М., 2001. – 304 с.
15. Ожегов С. И. Словарь русского языка : ок. 57 000 слов / С. И. Ожегов; под ред. докт. филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – 16-е изд., испр. – М. : Рус. яз., 1984. – 797 с.
16. Основы теории государства и права / Отв. ред. С. С. Алексеев. – М., 1971. – 408 с.
17. Погребняк С. Втілення принципів права в юридичних актах / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 2. – С. 21–32.
18. Погребняк С. П. Основоположні принципи права : автореф. дис. на здобут. наук. ступеня. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С. П. Погребняк. – Х., 2009. – 36 с.
19. Правовая система социализма : понятие, структура, социальные связи. Кн. 1. / Под ред. А. М. Васильева. – М. : Юрид. лит., 1986. – 368 с.
20. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави / П. М. Рабінович. – 10-е вид., доп. – Львів : Край, 2008. – 224 с.
21. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
22. Теория государства и права / Под ред. А. И. Денисова. – М, 1980. – 432 с.
23. Теория государства и права / Под ред. В. М. Корельского, В. Д. Перевалова. – М. : Юристь, 2001. – 472 с.
24. Теория государства и права / Под ред. В. К. Бабаева. – М. : Юрист, 2002. – 592 с.
25. Теория государства и права / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – М. : Юристь, 2001. – 776 с.
26. Теория государства и права : курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – Саратов, 1995. – 562 с.
27. Толстик В. А. Иерархия российского и международного права / В. А. Толстик – М. : Юрайт – М, 2001. – 128 с.
28. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні : дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01 / Фулей Тетяна Іванівна. – К., 2003. – 253 с.
29. Черданцев А. Ф. Теория государства и права / А. Ф. Черданцев – М., 2002. – 432 с.
30. Шебанов А. Ф. Советское социалистическое общенародное право / А. Ф. Шебанов – М., 1963. – 280 с.
31. Явич Л. С. Право развитого социалистического общества. Сущность и принципы / Л. С. Явич – М. : Юридическая литература, 1978. – 224 с.

УДК 349.2

Касмінін О.В.

суддя Конституційного суду України

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАХИСТУ

КОНСТИТУЦІЙНИХ ТРУДОВИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ

В статті визначено зміст поняття «захист конституційних трудових прав та інтересів працівників», з'ясовано його сутність і значення. Визначено, що основним завданням захисту конституційних трудових прав та інтересів працівників, є відновлення їх порушених конституційних трудових прав і забезпечення подальшої профілактики таких порушень.

Ключові слова: конституційні трудові права, працівник, захист конституційних трудових прав, трудо-правовий статус.

В статье определено содержание понятия «защита конституционных трудовых прав и интересов работников», выяснено его сущность и значение. Определено, что основной задачей защиты конституционных трудовых прав и интересов работников, является восстановление их нарушенных конституционных трудовых прав и обеспечения дальнейшей профилактики таких нарушений.

Ключевые слова: конституционные трудовые права, работник, защита конституционных трудовых прав, трудо-правовой статус.

The paper defines the concept of "protection of constitutional rights and interests of migrant workers", found its nature and significance. It was determined that the main objective of protection of constitutional rights and interests of migrant workers is to restore their violated constitutional human rights and ensure the prevention of further such infringements.

Keywords: constitutional labor rights, worker, protection of constitutional human rights, labor and legal status.

Актуальність проблематики. Конституція України встановлює, що права, свободи і законні інтереси людини визначають зміст і спрямованість діяльності

держави. В свою чергу, держава забезпечує їх дотримання та захист за допомогою вжиття матеріальних, організаційних, соціальних, політичних, економічних засобів. Не випадково в будь-якій галузі права, рівним чином і в трудовому праві, захист суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів займає важливе місце. Його значення важко переоцінити. Видаючи норму права, держава зобов'язана передбачити необхідні гарантії, способи і форми захисту прав, свобод і законних інтересів, що охороняються прийнятою нормою. Таким чином, питання щодо сутності і значення захисту конституційних трудових прав та інтересів працівників є актуальним на сьогодні.

Дослідженню зазначеного питання на різних етапах суспільного розвитку приділяли свою увагу такі вчені, як: С.С. Алексєєв, Н.Б. Болотіна, І. М. Ваганова, В.С. Венедіктов, Р. Ф. Гринюк, Л.В. Грицишина, А.П. Заєць, І.М. Костик, С.О. Кириченко, І.В. Лагутіна, В.В. Лазор, В.І. Прокопенко, О.І. Процевський, В.Г. Ротань, В.М. Толкунова, Н.М. Хуторян тощо.

Захист прав людини, як окрема, фундаментальна функція правової держави, являє собою «систему заходів із попередження порушень прав громадян, контролю та нагляду за їхнім дотриманням, підтвердженням чи відновленням оскаржуваних чи порушених прав, забезпечення юридичної відповідальності правопорушників й усунення інших негативних соціальних наслідків таких порушень, які реалізуються органами публічної влади, громадськими формуваннями й громадянами за допомогою організаційних та правових засобів з метою забезпечення реальності прав громадян» [1, с.120]. Відповідну наукову позицію щодо віднесення захисту прав людини до числа функцій правової держави підтримують Р.Ф. Гринюк [2], А.П. Заєць [3], С.О.Кириченко [4], тощо. Слід зазначити, що саме реалізація функції захисту прав людини визначає державу як правову, а не навпаки.

Захист конституційних трудових прав працівників має певні особливості та поєднує в собі окремі види, форми, способи та засоби, що діють в сукупності та складають самостійний інститут права. Так І. В. Лагутіна зазначає, що: «зміст даного інституту ще тільки формується, але можна окреслити коло основних питань, що до нього входять, а саме: зміст основних трудових прав і свобод людини, зокрема, права на працю, право на захист працівником своїх трудових прав та інтересів; юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту; способи захисту, за допомогою яких здійснюється захист; порядок захисту, тобто процедурні та процесуальні заходи здійснення захисту, умови правомірності реалізації права на захист трудових прав і свобод» [5, с.14]. Окрема група науковців розглядає захист основних трудових прав як діяльність компетентних органів. Внаслідок того, що захист конституційних трудових прав працівників є одним із головних завдань держави, держава в особі своїх органів покликана здійснювати такий захист. Так, С. С. Алексєєв пропонує під захистом права розуміти державно-примусову діяльність, спрямовану на відновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [6, с. 280]. Так, О. В. Іванов стверджує, що «захист суб'єктивних прав полягає у вчиненні юрисдикційним органом держави певних владних дій, спрямованих на забезпечення уповноваженій особі можливості реалізації належного їй права й на примус зобов'язаних осіб до здійснення певних дій на користь уповноваженого» [7, с. 151]. Проте ми не в повній мірі погоджуємось з вищезазначеною думкою автора, оскільки захист прав людини не обмежується діяльністю тільки юрисдикційних органів, так як він може застосовуватись і самою особою з використанням передбачених чинним

законодавством способів, засобів (самозахист) і здійснюватись шляхом звернення до відповідних захисних організацій, до недержавних органів, які є суб'єктами неюрисдикційної форми захисту.

В свою чергу Л. В. Грицишина доповнює зазначену вище наукову позицію та підкреслює, що: «захист права на працю потрібно розуміти як діяльність компетентних органів держави (наприклад, судів) та інших державних та громадських організацій, а також дій самих суб'єктів права на працю, спрямованих на недопущення порушення або відновлення порушеного права на працю» [8, с. 282]. Додатково В.Я. Буряк зазначає, що: «В теорії права панує думка, що захист передбачає як діяльність державних і уповноважених державою органів, так і діяльність самих суб'єктів правовідношення по усуненню перешкод, а також відновленню порушених трудових прав». Він стверджує, що: «у трудовому праві під захистом прав та законних інтересів працівників розуміють сукупність матеріально-правових заходів, організаційних і процесуальних способів припинення і попередження порушень трудового законодавства, відновлення порушених трудових прав громадян і відшкодування понесеної внаслідок цього шкоди» [9, с.178]. В свою чергу І.М. Костик під захистом прав та законних інтересів працівників розуміє: «певні юридичні дії, заходи та способи, які спрямовані на припинення і попередження порушень чинного трудового законодавства, на відновлення порушених прав та охоронюваних законом інтересів працівників чи усунення певних перепон на шляху до реалізації того чи іншого трудового права, що здійснюється сторонами трудових правовідносин, а також компетентними державними органами чи громадськими організаціями» [10, с. 6]. Таким чином, під захистом конституційних трудових прав та інтересів працівників пропонуємо розуміти діяльність компетентних органів, організацій, а також дій самих працівників, які реалізуються за допомогою визначених чинним законодавством правових форм, матеріально-правових заходів, організаційних і процесуальних способів припинення порушень норм трудового законодавства України, і спрямовані на профілактику та попередження правопорушень, відновлення незаконно порушених трудових прав та інтересів працівників, а також притягнення винних до юридичної відповідальності.

Захист трудових прав необхідно розглядати в якості багатоаспектного явища, що дозволяє говорити про нього, зокрема: як про один із складових ідей про права людини; як про міжгалузеву правову категорію; як про сутнісне галузеве начало, що охоплює цілі, методи, принципи трудоправового регулювання, що пронизує в тій чи іншій мірі всі системоутворюючі складові трудового права; як про самостійну структуроутворюючу одиницю у вигляді галузевого інституту трудового права; як про елемент характеристики суб'єктивного права і статусу учасника трудових правовідносин; як про компонент механізму правового регулювання у сфері праці, що виражає мету конкретних правовідносин та акта реалізації права тощо. Але його роль у трудовому праві визначається сьогодні і тим, що захист є категорією, що становить якісну основу даної правової галузі, є фактором виникнення трудового права як автономної галузі та джерелом його власного розвитку.

С. Сабікенов конкретизує мету захисту прав людини та підкреслює, що захист суб'єктивних прав та інтересів, що охороняються законом (у широкому розумінні слова) – це здійснювана у встановленому законом порядку правозастосовна діяльність органів держави, зумовлена порушенням або заперечуванням суб'єктивних прав і

інтересів громадян, що охороняються законом, мета якої полягає у відновленні або підтвердженні цих прав та інтересів [11, с. 62]. Проте суть захисту трудових прав працівників не зводиться тільки до примусу. Діяльність, наприклад, органів соціального партнерства, а також окремі заходи, що застосовуються працівником при самозахисті трудових прав, спрямовані на врегулювання трудового спору шляхом досягнення угоди з роботодавцем. Захист трудових прав працівників, таким чином, здійснюється як через примушування роботодавця до виконання своїх обов'язків, так і за допомогою його переконання при узгодженні інтересів сторін трудових відносин в рамках примирних процедур [12, с. 6].

Отже до основних завдань захисту конституційних трудових прав та інтересів працівників слід віднести: 1) профілактику вчинення правопорушень з боку роботодавця відносно конституційних трудових прав, свобод та інтересів працівників; 2) усунення причин та умов, що сприяють здійсненню порушень конституційних трудових прав працівників; 2) відновлення оскаржуваних чи порушених конституційних трудових прав; 3) припинення існуючого правопорушення, яке вчинене відносно конституційних трудових прав працівників; 4) притягнення правопорушників до юридичної відповідальності; 5) усунення негативних соціальних наслідків, відшкодування завданої шкоди (як матеріальної, так і моральної).

Таким чином, необхідно зауважити, що у зв'язку з економічною, політичною і нестабільною право-демократичною ситуацією в Україні, все більших обертів набирають порушення прав людини у різних сферах суспільного життя, в тому числі і в трудовій. Наявність такої негативної ситуації щодо дотримання прав людини, в тому числі конституційних трудових прав працівників обумовлене рядом причин, до яких необхідно віднести: недосконалість законодавства, економічна криза в країні, яка спричинила реорганізацію, ліквідацію підприємств, установ, організацій, в тому числі і державних органів, внаслідок чого відбулося масове вивільнення працівників з порушенням чинного законодавства, надання їм вимушених відпусток без збереження заробітної плати та інші порушення трудових прав. В такому випадку важливе місце займає захист конституційних трудових прав та інтересів працівників, основна мета якого полягає у відновленні порушених конституційних трудових прав працівників і забезпеченні подальшої їх профілактики.

Список літератури:

1. Соколенко О. Л. Захист прав громадян як основна функція правової держави./ О.Л. Соколенко // Часопис Київського університету права. – 2013. - №2. – С. 118-121.
2. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація / Р. Ф. Гринюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 388 с.
3. Заєць А. П. Правова держава в Україні: концепція і механізми реалізації: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Заєць Анатолій Павлович; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 1999. – 447 с.
4. Кириченко С. О. Співвідношення соціальної правової держави і громадянського суспільства в умовах сучасної України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / С. О. Кириченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 20 с..
5. Лагутина И.В. Формы защиты трудовых прав работников: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.05 - трудовое право; право социального обеспечения / И.В. Лагутина - Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2007. – 20 с.
6. Алексеев С.С. Общая теория права. Т.1. — М.: Юридическая литература, 1981. — 359 с.
7. Иванов О. В. Защита субъективных прав и проблема истины в гражданском процессе / О. В. Иванов // Вестн. МГУ. Серия право. – 1996. – №2. – С. 146 – 154.

8. Грицишина Л.В. Реалії та перспективи закріплення юридичних гарантій захисту права на працю в умовах ринкової економіки / Л.В. Грицишина // Університетські наукові записки, 2006. - № 3-4 (19-20). - С. 282-285.

9. Буряк В.Я. До поняття правового захисту трудових прав працівників / В. Буряк // Вісник Львівського університету. Серія юрид. – 2009. – Вип. 48. – С. 177–182.

10. Костик, І. М. Конституційні гарантії та захист трудових прав в Україні / І. М. Костик. - Суми, ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. – 11 с.

11. Сабикенов С. К. Некоторые вопросы защиты субъективных прав и охраняемых законом интересов советских граждан / С. К. Сабикенов // Проблемы государства и права : тр. науч. сотр. и асп. Вып. 9. – М. : ИГП АН СССР, 1974. – С. 61–68.

12. Яковлева А. В. Способы защиты трудовых прав работников :(концептуальный аспект) : автореф. дисс. ... кандид. юрид. наук: специальность 12.00.05 - трудовое право; право социального обеспечения / А. В. Яковлева. - М., 2007. -33 с.

Костилюв О.І.,

здобувач Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

МІСЦЕ МІНІСТЕРСТВ В СИСТЕМІ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

В даній статті розглядається актуальне питання а саме місце міністерств в системі центральних органів виконавчої влади. Також розроблені ґрунтовні висновки та пропозиції, щодо розглядаємої проблематики.

Ключові слова: міністерства, центральні органи виконавчої влади, соціальна правова держава, громадське суспільство, органи публічної влади.

В данной статье рассматривается актуальный вопрос а само место министерств в системе центральных органов исполнительной власти. Также разработаны обстоятельные выводы и предложения по рассматриваемой проблематике.

Ключевые слова: министерства, центральные органы исполнительной власти, социальное правовое государство, гражданское общество, органы публичной власти.

This article discusses a topical issue and the place of the ministries in the central executive bodies. Also developed detailed conclusions and proposals for the problems under consideration.

Keywords: ministries, central executive bodies, social and legal state, civil society, public authorities.

Актуальність теми. Сьогодні в Україні загальнонаціональною є задача формування громадянського суспільства і соціальної правової держави. Для цього слід вирішити кардинальні питання. По-перше, створити раціональний розподіл владних функцій і компетенції органів публічної влади, встановити ефективну систему противаг і стримувань; по-друге, розробити і запровадити конструктивну, гнучку і, одночасно, стабільну систему публічного управління; по-третє, відпрацювати правові гарантії обмеження втручання держави в інтереси спільноти і встановити дійовий громадський контроль за діяльністю держави. Сама держава поступово має постати інститутом забезпечення реалізації прав громадян, суспільних інтересів і потреб, завдяки залучення до цього апарату публічного управління. Він визначається складною системою спеціальних органів державного управління (за конституційним визначенням - органів виконавчої влади), що перебувають між собою у різноманітних зв'язках та відносинах і виконують основні завдання і функції держави шляхом повсякденної й оперативної управлінської (владно-розпорядчої, адміністративної) діяльності [1, с. 139]. Однією з складових системи центральних органів виконавчої влади в Україні є міністерства, які займають провідну роль у реалізації здійснення державної політики у різноманітних сферах політичного та соціально-економічного розвитку держави.